

«Bagyň gyzyl gülünü, saňa gurban edeýin!»

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

"Bagyň gyzyl gülünü, saňa gurban edeýin!" "BAGYŇ GYZYL GÜLÜNI,
SAŇA GURBAN EDEÝIN!"

...Ene-ata perzendi üçin diñe bagyň gyzyl gülünü däl, eýse ýüregini bermäge hem taýýar bolýar. Çünkü dünýäde adam üçin perzentden datly miwe ýok. Ilkinji perzentlerine garaşyp

başlan döwürlerinden, çagajygyň geljekki ene-atalary eýýäm öz perzentleri üçin ýaşap başlaýarlar. Özem oňa mynasyp at däkmakdan başlap, onuň bagt toýuna čenli maslahatlaşýarlar. Bilýänizmi näme üçin?! Sebäbi perzent adamzadyň ertirine bolan ynamyny, geljegini ýagtylandyrýan umyt uçgunjyklarydyr... Özem üns berdiňizmi, entek çagajyklary dünýä inmänkä "Gyzym bolsa, pylan hili ýigide durmuşa çykarsam!" diýip, arzuw edip oturan ene-atany?! Gören däl bolaýmasaňyz?! Men-ä gabat gelemok. Biz-ä ýanýoldaşym bilen şeýle pursat bolanynda hem, ilkinji perzendifize garaşýarkak "Ogul bolsa pylan at dak, aý ýok, pylan at dakarys" diýip kän jedelleşsegem, "A, gyz bolsa näme?!" diýışip, birek-biregiň ýüzüne seredibem, "Aý bolan wagty göräýeris-dä..." diýip goýaýypdyk. Bardy-geldi gyz hakynda arzuw etmeli bolaýanlygynda-da, "Adyna pylan zat diýeris. Ejesine meňzeş eli çeper, işeňñir, dogumlyja gyz bolsun-da!" diýip oňaýýarlar. Sebäbi biziň halkymyz gyzy aslyýetinde "kişi maşgalasy", öz öýüniň "myhmany" saýýar.

Arzylanyp, arzuwly dünýä inen çagajygyň turuwbaşdan terbiýesiniň, dünýägaraýşynyň başgaça bolýandygyny hemmämiz hem bilyändiris. Gyza-da, oglada deň derejede ata-ene mähri zerurdyr. Sebäbi ene-atanyň söýgusi bilen kemala gelen çagalar hakyku bagtyýar adamlar bolup ýetişýärler.

Halkymyz "Ogul döwletiň başy" diýip, oğlan çagany has arzyly, has sarpaly görýär. Beýle diýilse, gyzlaryň arzisy ýok diýip düşünmek, elbetde, nädogry bolar! Yöne... döwletine baş boljak kemally ogly arzuw etmeýän ene-ata bardyr öýdemok. Aslynda dini garaýışlarda-da Hudaý ilki Adam atany, soňra onuň ýekesiremezligi üçin How enäni ýaradypdyr diýilýär.

Sen dünýä ineniňdäki "Buşluk" habarynyň äheňinden başlap, bäbejige edilýän "Pişme toýunyň" dabarası hem üp-üýtgeşik bolýar! Seniň dünýä inen günüň ataň arkama gaýa, eneň üstüme saýa geldi diýip begenýär. Sen dünýä ineniňde, bagtyýar maşgalanyň dowamatyna-dowamat sapyldy diýlip şatlanylýar. Sen dünýä ineniňde, Watan özüniň ýene-de bir goragçysynyň dörändigine buýsanýar. Saňa uly il guwanyp bakýar! Çünkü sen ogul bolup dünýä geldiň! Yöne sen şu zatlaryň, şu belent buşluk äheňiniň sen hakyndaky öwgüli ýagşy sözler bilen, şol dabarany Watan öñündäki dabaraly kasamyň bilen, eneň-ataň umydyny yhlasyň bilen, iliň-günüň guwanjyny pæk, halal zähmetiň bilen haklamalydygyny welin ýadyňdan çykarmagyn!

Allan, allan edeýin,

Baga seýran edeýin.
Bagyň gyzyl gülüni,
Saňa gurban edeýin!

Hawa, bu hut seniň üçin aýdylan hüwdi, ogl! Bilmedim bu hüwdini haýsy asyrda, nähili ene döretdi. Ýone ähli döwürleriň, ähli ömürleriň aýdymyna öwrülen şujagaz bentde ejeň seniň manyly özür ýoluňa mynasyp ýaryň gerekliginiň arzuwynda...

Sen entek balaja-da bolsaň, ejeň seni eýýäm ak ata ataryp, Watan gullugyna ugratdy, gullukdan geljek günüň "buşluk" habaryna niýetlän tahýajygynu "Gelneje, buşluk, buşluk! Ogluňyz gullukdan gelýär!" diýip buşlan oglanjyga geýdirip, atylyp öýden çykyp seni, arkadagyny, ýurek ýagyny bagryna basdy. Özuniň Watan öñündäki gulluk borjuny berjaý edip gelen ogly bolansoň, gyňajyny "uk" ýaly edip, eltilerini yzyna tirkäp, "Niredesiň, obanyň iň elýetmez gyzy!" diýibem, goltugyna saçagyny gysyp ýola düşdi. Altyn bilen aparyp, kümüş bilen goparyp, saňa "bagyň gyzyl gülüni" gurban etdi! Gördüňmi, dört setirjigiň içine seniň ähli durmuş ýoluň sygyp durandygyny?! Sebäbi bu mukam, seniň eneň ýüreginiň mukamy. Eneleriň ýüregine bolsa, bütin dünýä sygýar!

Ene ýüregi dek ýurek tapylmaz!
Enäniň ýüregi gülden näzirdir.
Enäniň hiç erbet arzuwy bolmaz,
Arzuwy rahatlyk, hem-de saglykdyr!

– diýip, şahyr ýone ýere bellemeýär. Seniň çalaja başyň agyryp, baldyryň syzlasa, ýürejigi ezilýän ejeň üçin näme ýagşylyk edip biljekligiň hakynda oýlandyňmy?! Hol bir ýigidiň enesiniň bir gijeki ukusyndan oýanyp beren ak süýduni haklamak üçin ony arkasyna alyp Mekgä äkidýäni ýadyňa düşýärmi?! Hawa, ol rowaýat hem bolsa, onuň aňyrsynda umman ýaly hakykat bar. Enäniň ak süýduni haklamagyň Watan öñündäki gulluk borjuňy haklamak bilen barabardygyny unutmagyn! Atanyň ogly terbiýelemekdäki orny jedelsiz uly hem bolsa, bu babatynda enäniň üstüne has agyr ýüküň düşýändigi hakykatdyr.

Niçikmi, ogly ýetişip başlan enäniň arkasyna "şemal çalar". Birhili körpe çykanynda ökjesi ýeñildir, başy buýsançlydyr. Düýnjük eljagazyndan tutup toýlara bileje äkiden oguljygy bu gün Watana gerekli bolanda ene gör, nähili bagtly bolýar. Ogluny Watan goragyna ýollaýan eneleriň tolgunmaýany ýokdur. Eger ene bozulsa-da, oglunyň öýden gidýänine gynanyp däl-de, ile-güne gerek, ýurda derkar bolan ogly ýetişdirip bilenine buýsanyp bozulýandyr! Kakaň gulluga gaýdanyňda agraslyk bilen: "Akyllýja bolup gulluk etgin, ejizläp, kakaň ýüzünü ýere salma!" diýen haýbatlyrajyk gürrüñini ejeň: "Neme, oglum, yzyňy alada etmegin! Sag-amanja gullugyň et. Yoldaşlaryň bilen dost bol. Ine, bizem kakaň bilen yzyňdan bararys, nesip bolsa!" diýip, "ýuwup-ýylmar". Aslynda eje diýen adam ogulgyny bilen kakalarynyň arasyndaky sazlaşyk "köprüsidi". Kakamyza gönümel aýdyp bilmeyän zatlarymyz üçin ejemiz "ilçi" bolýar. Hut şonuň üçin hem enelere diňe bir öýüň abadanlygy däl-de, bütin dünýäniň hem asudalygy baglydyr.

Zenan çagany terbiýeleýär, Watanyň neslini terbiýeleýär. Watan nesli diýmek bolsa, onuň ertiri diýmekdir. Özüň ene bolanyňdan soňra hakykatdan hem "Eklegeniň gadrynu ekläniňde bilersiň, saklaganyň gadryny saklanuňda bilersiň!" diýen dana sözüň üstünden barýaň. Özüň entek seljerip, netije çykarmagy öwrenmänkäň, geljekki şahsyyetleri taýýarlap ýetişdirmek jogapkärçiliği hem üstüňden düşýär. Çünkü geljekki şahsyetiň durmuş ýoluna nur saçjak dür dänejiklerini ene özüniň edep-terbiyesi bilen çagajygynyň kalbyna sepip başlaýar.

Islendik adam dünýä inip, "durmuş sahnasyna" çykanyndan soň, ykbalynyň özüne beren "keşplerini" ýerine ýetirmäge başlaýar. Ol keşbiň nähili orna eýe boljakdygyny ene-atanyň beren terbiyesi, ynamy çözýär. Soňlugu bilen bolsa, ynsan özüniň akyly-huşy, ünsi-üşügi, ukyp-başarnygy bilen durmuş sahnasyndaky keşbini öz isledigiçe janlandyryp başlaýar. Yönet durmuş sahnasynyň teatr ýa-da kino sahnasyndan ullaikan tapawudy ~ bu ýerde ynanylan keşbime täzeden hem bir synanşyp göräyeýin diýen mümkünçilik ýok. Çünkü durmuş ynsana ýeke gezek berilýär.

Ogul, seniň kalbyňa mähribam eneň eken dürdäneleri ýalkym

saçsyn diýseň, sen ony yhlas, zähmet, söýgi bilen suwar. Sen döwletiň başy bolup gelen ogulsyň! Saña eneň-ataň, iliň-günüň, ata Watanyň öz gelejegini ynandylar. Sen şu Watanyň hemişelik esgerisiň, goragçysysyň. Çünkü Watan, ata-ene ~ bular öz ykbalaryny seniň durmuş ýolunda görmek isleýärler. Sen erkek oglansyň, sen özüňe her hili ýagdaýda hem erk etmelisiň! Ýoluň ak, ýoldaşyň Hak bolsun, Watan ogly!

Gülşirin HANOWA.

esger_2016 Edebi makalalar